

СТАЖ ОСИГУРАНИКА

ГОДИНА XXXX • БРОЈ 1 • БЕОГРАД, 15. ЈАНУАР 2008. • ИЗЛАЗИ ПЕТНАЕСТОДНЕВНО

Камиј Писаро (Стабла кестена у Лувсјену)

АКТУЕЛНО

Обједињени
пензијски фондови

ЗА СВЕ ИСТИ
ШАЛТЕР

НАША ТЕМА

Откази у
транзиционој Србији

ПОСЛОДАВЦИ
СВЕ ВЕШТИЈИ

ГОВОРНИ АУТОМАТ

0700/017-017

ПО ЦЕНИ ЛОКАЛНОГ
ПОЗИВА

011/30-60-680

0 – 24h

Важеће и старе књижице

Крајем децембра 2007. Управни одбор Републичког завода за здравствено осигурање усвојио је документе којима се продужава рок важности досадашњих, «старих» здравствених књижица до 30. јуна ове године. Уз то, померено је и време почетка овере здравствених легитимација упослених маркицама на 1. јул ове године. Послодавцима је дата могућност да на досадашњи начин оверавају и старе и нове здравствене књижице до 30. јуна 2008. године.

Споразум са Црном Гором

Више од 1.500 црногорских пензионера у Србији и 3.243 српских који живе у Црној Гори, од првог јануарског дана ове године могу да одахну: тог дана ступио је на снагу Споразум о социјалном осигурању између две државе. Ратификационе инструменте су разменили **Расим Љајић**, министар рада и социјалне политике Србије, и **Анка Војводић**, амбасадор Црне Горе у Београду. Одредбама овог Споразума обезбеђена је потпуна заштита свих осигураника и корисника права из обе земље. Документом су, према речима министра Љајића, обухваћена права из области социјалног, пензијско-инвалидског, здравственог и осигурања за случај незапослености.

За бесплатне акције од 28. јануара

Према уредбама које је Влада Србије усвојила крајем прошле недеље, пријављивање грађана за добијање бесплатних акција јавних предузећа почеће 28. јануара. Агенција за приватизацију објавиће 25. јануара јавни позив са свим детаљима око начина пријављивања, а процењује се да ће право на то имати око четири милиона житеља Србије.

Измене закона на чекању

Упркос томе што је Влада Србије 21. децембра 2007. предложила да се изменама Закона о пензијско-инвалидском осигурању овлашћеним радницима МУП-а, БИА, Пореске полиције, Министарства иностраних послова... још две године омогући да при пензионисању изаберу да им се пензија, уколико им је то повољније, обрачунава на основу просека примања за последњу годину пред пензионисање, ове одредбе још нису стигле на дневни ред Парламента Србије.

Тако, за разлику од раније пензионисаних колега, радници ових служби који се сада спремају за пензију (са бенефицираним радним

стажом и 50 година живота) више не могу да бирају: од 1. јануара ове године, по важећем закону, за обрачун пензије узима се само просек примања за последњих десет година рада и тако добијена сума увећава се за 20 одсто.

Свим будућим пензионерима ових служби који су захтев за пензионисање предали закључно са последњим даном 2007, пензија ће бити обрачуната према ономе што је за њих повољније. Онима који услов испуњавају ових дана захтеви ће бити примани, али ће на решења причекати док се не види да ли ће и скупштински посланици бити истомисљеници са Републичком владом.

Помоћ пензионерима Новог Сада

Одлуком градоначелнице **Маје Гојковић**, више од пет хиљада пензионера са територије Новог Сада са октобарским пензијама до 8.000 динара добило је једнократну новчану помоћ у износу од 5.000 динара. Решења је, на основу података Фонда пензијско-инвалидског осигурања, урадио Центар за социјални рад и послао на кућне адресе корисницима.

Уколико неко од пензионера са октобарском пензијом до 8.000 динара није добио решење, а самим тим ни новац, треба да оде у пошту са личној картој и провери да ли је на списку, а ако није – у Центру за социјални рад треба проверити о чему је реч.

Средства за ове намене, укупно 26.190.000 динара, обезбеђена су из буџета Града.

Преминуо Живорад Пантић

Изненада, 1. јануара 2008, у Београду је умро **Живорад Пантић**, председник Удружења пензионера «Независност». Био је дугогодишњи сарадник «Гласа осигураника» и велики пријатељ редакције, а једну од, на жалост, последњих изјава дао је управно нашем листу у предновогодишњој анкети.

У својим текстовима непрекидно се залагао за бољи положај пензионера, по чему ће остати упамћен и код наших читалаца.

Веће погребнине

Накнаде погребних трошкова, које се исплаћују породицама преминулих пензионера (или онеме ко је платио сахрану), повећане су од почетка године: у јануару, фебруару и марту износиће 24.021 динар за кориснике пензија из категорије запослених, 23.279 динара за пензионере самосталних делатности и 8.978 динара за пензионисане пољопривреднике.

На име погребних трошкова исплаћује се износ једне и по просечне пензије у претходном кварталу, у коме су фондови пословали самостално и сваки имао свој просек пензија, па отуд и различите суме за кориснике три доскорашња пензијска фонда.

У Војном фонду, који је засад остао мимо обједињеног пензијског фонда, у случају смрти пензионера породица добија 27.000 динара, а у случају да му премине брачни друг – пензионер добија износ у висини две пензије. Ако се преминули вози ван гарнизона Београд, Војни пензијски фонд сноси трошкове превоза до места сахране, а ако је неопходна додатна опрема (лимени ковчег, на пример) надокнађује и те трошкове, до износа од 8.000 динара.

ПОЧЕО РАД ЈЕДИНСТВЕНИ ФОНД ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ

Исти шалтер за све

Укупно око 2,5 милиона осигураника и 1,57 милиона пензионера који би ускоро требало да брже, и ближе, остварују своја права

Јединствени Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање, којим су обједињена три доскорашња државна пензијска фонда запослених, самосталних делатности и пољопривредника, почео је да ради од почетка ове године. Нови фонд има укупно око 2,5 милиона осигураника: више од 1,8 милиона запослених, 360.000 занатлија, приватних лекара и зубара,

осигуранике без обзира да ли су били осигурани у, сад већ бившим, фондовима запослених, самосталних делатности или пољопривредника. То значи да се остваривање права, утврђивање висине и усклађивање пензија обавља на исти начин без обзира на то који је основ осигурања. Будући да су права и обавезе из пензијско-инвалидског осигурања уређени јединственим законом и спроводе се на истоветан начин, нелогично је да у Србији за око 2,5 милиона осигураника и око 1,6 милиона пензионера, не рачунајући војне, постоје три фонда, сваки са својом базом података о осигураницима и корисницима права, својим информационом системом, својим општим актима, програмима за одлучивање о захтевима... – подсећа **Мирјана Мирков**, директор Сектора за спровођење права из ПИО у Фонду.

Бржа решења, а мањи трошак

Иако су фондови задржали своје подрачуне (финансијска консолидација је предвиђена од почетка 2011. године), и од административног обједињавања корист би могли да очекују и осигураници и корисници:

– Обједињавањем послова и људи који их обављају очекујемо побољшање пословања, повећање капацитета за преузимање нових послова, већи квалитет у одлучивању о правима па, дакле, и краће чекање на решења, бољу комуникацију између фонда, министарстава и других органа... Рачунамо, дакле, и на финансијске уштеде и на ефикаснији рад, што је непосредно у интересу и осигураника и корисника – објашњава Мирјана Мирков.

За већину осигураника и корисника самосталних делатности и пољопривредника бивши Фонд запослених и досад је био прва адреса када је у питању остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања.

– Фонд самосталних делатности имао је, практично, само две филијале, у Београду и Новом Саду, па је и досад неко ко је ишао у пензију у, на пример, Прокупљу, захтев предавао филијали Фонда запослених у том граду која је, услужно, комплетирала документацију и слала Фонду самосталних делатности у Београд на даљи поступак и одлуку. Једноставно, ми смо имали 34 филијале, седам служби филијала и 112 испостава широм Србије, и било је природно што смо и досад примали захтеве осигураника из два друга фонда за стицање права на пензију, пружали правну помоћ свим њиховим осигураницима и истовремено за њих преузимали пријаве на осигурање и престанак осигурања, као и пријаве о зарадама и стажу осигурања за поједине категорије осигураника самосталних делатности – подсећа наша саговорница. – Који је то обим послова био, види се по подацима да је Фонд самосталних делатности у 2006, рецимо, донео око 10.000 својих и још безмало 28.000 решења за Фонд пољопривредника, односно укупно око 38.000 решења, али је за око 33.000 податке комплетирао Фонд запослених. Или, можда и илустративније за однос ранијих фондова, Фонд запослених током

Мирјана Мирков

таксиста, предузетника, свештеника, самосталних уметника и других грађана који самостало обављају неку делатност, као и око 325.000 пољопривредника.

Јединственим фондом обухваћено је и 1,57 милиона корисника: 1,29 милиона пензионера – некадашњих запослених, око 50.000 пензионисаних приватника и 229.000 пољопривредника који примају пензије.

О разлозима за, у почетку административну, консолидацију фондова доста се говорило пред крај 2007. године. Ипак, није наодмет поновити:

– Закон о пензијском и инвалидском осигурању примењује се на све

Ко је шта донео

Просечна пензија пензионера самосталних делатности за децембар је 15.522, а најнижа 8.177,92 динара, пензионисани пољопривредници имају просек од 5.985 динара и најнижу пензију од 6.183,85, док је просек децембарског чека некадашњих запослених 16.015, а најнижа пензија такође 8.177,92 динара.

Наставак на 4. страни

ИЗДАВАЧ: Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање запослених

Директор РФ ПИОЗ: **Горан Лончар**, главни и одговорни уредник: **Славица Чедић**, e-mail: scedic@pioz.org.yu, одговорни уредник Редакције за Војводину: **Ика Митровић** телефон: 021-487-7789, факс: 021-6624-359, e-mail: ika.mitrovic@piovoj.org.yu, СЕКРЕТАРИЈАТ редакције, телефон: 206-12-93, факс: 206-11-79. Адреса: 11000 Београд, Улица др Александра Костића бр. 9, адреса Редакције за Војводину: Житни трг бр. 3, 21000 Нови Сад. Штамп: Комазец д.о.о, Краља Петра I бб, Инђија. Рукописи и фотографије се не враћају

Наставак са 3. стране

2006. одрадио је више од пет милиона разних решења, пријава (пријаве М-1, М-2, М-4, МУН и др.) и потврда, а Фонд самосталних делатности близу 466.000 различитих пријава, одјава и потврда, дакле 11 пута мање.

Филијале бившег Фонда запослених и даље ће бити отворене за све осигуранике, само што ће сада сви они долазити пред «своје», односно шалтере јединственог Фонда ПИО. А у Београду, у коме иначе живи и највише осигураника (668.000 – 547.000 запослених, 125.000 самосталних делатности и око 16.000 пољопривредника) и највише пензионера (око 345.000: више од 320.000 корисника бившег Фонда запослених, око 12.000 корисника самосталних делатности и нешто изнад 12.000 пензионисаних пољопривредника), први бољитак консолидације осетио се одмах: сви они, без обзира ком су фонду досад припадали, добили су могућност да своје послове везане за ово осигурање обаве – тамо где им је најближе:

– Подношење захтева за пензију или накнаду, за оцену радне способности, допуна документације, административне забране за кредите, издавање потврда, уверења као и све остале послове могуће је обавити на било којој од пет адреса Фонда: у служби београдске филијале на Новом Београду (надлежне за Нови Београд, Земун и Сурчин), у Булевару уметности 10, где је био Фонд самосталних делатности, у Филијали за град Београд у Немањиној 30 или у испоставама Лазаревац, Младеновац или Обреновац – каже Мирјана Мирков.

Ради бржег остваривања права, осигураницима се препоручује да

захтеве подносе према месту где им је седиште послодавца (Лазаревчанин који ради у фирми чија је адреса у Старом граду најбрже ће обавити посао ако дође у Немањину 30), али ово «приближавање» странкама многи ће дочекати са задовољством. Чак и ако припадају, на пример, самосталним делатностима, чији су челници последње дане 2007. године утрошили углавном на покушај оспоравања рационалности обједињавања три фонда...

Корисници пензија Фонда самосталних делатности децембарске пензије добили су, у целини, 28. децембра минуле године, пензионисаним паорима први децембарски чек кренуо је 31, последњег децембарског дана, а ка пензионисаним запосленима поштари су с првим децембарским чеком кренули 9. јануара. Засад, дакле, редовност исплата пензија, која се обећава и за даље, разуверава «неверне Томе» који су се прибојавали да ће обједињавање «јединог успешног» Фонда самосталних делатности, са два «дефицитарна», фондовима запослених и пољопривредника, угрозити исплату пензионисаним приватницима. Истина, утисак је да су челници разних приватничких удружења само привремено «вратили сабље у корице» – чекајући, ваљда, прилику да свој наум остваре у предстојећој измени Закона о пензијско-инвалидском осигурању.

**Једнима осигураници,
другима рачуни**

Наравно, свако ради свој посао и добру се нада, али је неспорно да су приватници своју кампању водили, најблаже речено, помало некоректно према својим комшијама, запосленима

**Усвојен
финансијски план**

Посланици Скупштине Србије сагласили су се крајем децембра са финансијским планом новог Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање за 2008. годину. Тим планом је предвиђено да укупни приходи и примања јединственог фонда буду 386.287.281.000 динара, у чему се од доприноса осигураника очекује 233.851.553.000 динара: 214.831.553.000 динара од запослених, 16,3 милијарде од самосталних делатности, а 2,72 милијарде од осигураних пољопривредника.

За права из социјалног осигурања предвиђено је да се потроши 376.829.900.000 динара, док су укупни расходи и издаци новог фонда планирани на 384.060.630.000 динара.

и пољопривредницима. Да подсетимо, њихов главни аргумент био је да је њихов фонд једини остварио вишак прихода од 10 милијарди захваљујући «домаћинском пословању» и да је једини «здрав», јер у њему шесторо осигураника плаћа доприносе да би се исплатила једна пензија. Наравно, при том су «заборављали» да је и њихов фонд, ма колико га својатали, основан наредбом државе а не одлуком некадашњих занатлија да оснују, рецимо, касу узајамне помоћи, а да садашњем «богатству» у броју осигураника такође могу да захвале – држави. Не само да је транзиција велики број запослених, па дакле и дотадашњих осигураника Фонда запослених, оставила без посла и навела да крену у приватни бизнис, па и да се преселе на списак осигураника Фонда самосталних делатности, него је неколико пута, законским променама, држава део осигураника запослених буквално преселила из једног у други фонд (од укупних средстава која се код самосталних делатности исплаћују на име пензија, више од 30 одсто надомешћује Фонд запослених, јер је већина пензионера трећину стажа била осигурана у овом Фонду).

Они дужег памћења сетиће се да је то 1982. учињено са превозницима, а од јуна 1983. и са другим осигураницима по уговору (уметницима, адвокатима, свештеницима, таксистима...) који су дотад плаћали доприносе Фонду запослених (односно, тадашњој СИЗ за пензијско-инвалидско осигурање). Најзад,

ВЕЛИКО ИНТЕРЕСОВАЊЕ ЗА ИНИЦИЈАТИВУ ПЕНЗИЈСКОГ ФОНДА

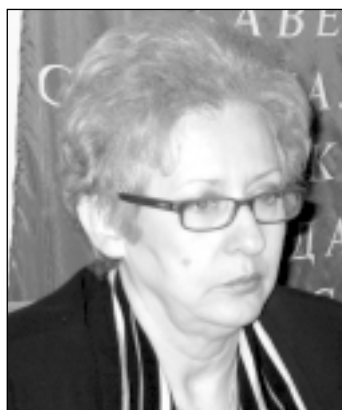
Послодавци не плаћају, запослени испаштају

За десет месеци прошле године, у односу на исти период 2006, бруто зараде увећане 22,67 одсто, а уплаћени доприноси 18,2 процента – шта би с разликом

Најава **Горана Лончара**, директора Фонда ПИО запослених, у претпразничком броју «Гласа осигураника» о покретању иницијативе за измену закона да би се радницима, којима послодавци нису редовно уплаћивали доприносе, привремене пензије утврђивале на основу стажа унетог у радне књижице, изазвао је велико интересовање јавности. То је разумљиво када се зна да сада многи запослени по подношењу захтева за пензионисање, управо због несавесних послодаваца и накнадног сазнања да им за многе године нису уплаћивани доприноси, чекају решења и много дуже од два месеца, колики је законски рок. А у међувремену, наравно, настоје да живе без икаквих прихода сем отпремнине од три последње плате (ако и то добију), «јуре» своје некадашње послодавце и, као по правилу, љуте се на запослене у пензијском фонду.

Славица Савић, функционер Самосталног синдиката Србије и члан Привременог управног одбора Фонда ПИО, потврђује да су неуплаћени доприноси за пензијско осигурање, уз неуредну евиденцију послодаваца о радницима, основни проблем са којим се суочавају и запослени при одласку у пензију и службеници Фонда при изради њихових пензијских решења.

– Верујем да ћемо на Управном одбору Фонда упутити предлог Влади Србије да се људима који су одрадили свој радни век повеже сав стаж, а држава нека тузи предузећа или нека им блокира жиро рачуне ради

Славица Савић

наплате доприноса за ПИО – ако нису уплаћени. Нека предузме и казнене мере према послодавцима који сада не уплаћују доприносе јер једино им се тако може стати на пут. Све се то мора уозбиљити. Мислим такође да је велика превара и када се за високообразоване кадрове, и остале школоване људе, уплаћује допринос на најнижу основицу – закључује Славица Савић.

Из Пореске управе, којој је законом од 2003. године поверено да контролише уплате доприноса, па и кажњава послодавце који варају и државу и своје запослене (а којој би, по иницијативи Фонда, предстојало да, заједно са Фондом, накнадно ујури несавесне и наплати неплаћене доприносе за пензионисане раднике), тврде да то и сада раде:

– Контрола уплате пореза и доприноса представља део редовних активности Пореске управе које се континуирано обављају. Механизмом принудне наплате обухваћен је и овај порески облик, с тим што се наплата најпре врши блокадом пословног рачуна

пореског обвезника, а касније и продајом његове покретне и непокретне имовине. Могућност избегавања плаћања доприноса, практично, не постоји, с обзиром да они не застаревају. Из свега наведеног, произилази да нико није ослобођен од извршења ове законске обавезе – саопштава Одељење за комуникацију Пореске управе.

Да нико није ослобођен, али да нема ни података о онима који су кажњени, знају вероватно и многи који већ месецима залуд ишчекују поштара са пензијским решењем. Ипак, да није баш све «по реду и закону» може се наслутити и мало околичним путем. Према подацима Републичког завода за статистику, рецимо, у периоду јануар-октобар прошле године просечно исплаћене (бруто) зараде биле су 22,67 одсто више него у истом периоду 2006.године. Билтен јавних финансија Министарства финансија за новембар наводи да су доприноси наплаћени у истих десет месеци 2007. године, у односу на исти период 2006, били виши за – 18,2 процента!

Па, рекло би се да и у тек минулој години доприносима «фали» нешто процената у односу на плате... Да ли је заиста тако, и, ако јесте (упркос свим законима, задужењима и обавезама), да ли ће запослени престати да у томе буду једини «кривци» – видеће се кад иницијатива Пензијског фонда крене на свој званични пут ка Парламенту Србије.

М. М. – Г. О.

од 1. јануара 2002. године и оснивачи предузећа, ако у њима и раде, постали су, вољом државе, осигураници Фонда самосталних делатности. Само тим потезом овај Фонд је добио око 80.000 нових осигураника (који себи уредно уплаћују високе доприносе да би се обезбедили и за пензионерске дане, док је питање да ли своје запослене – осигуранике другог фонда уопште пријављују и колике им доприносе уплаћују?!)..

– Са великим бројем оних који уплаћују и мало пензионера, није тешко бити добар домаћин... – кажу познаваоци стања у фондовима.

Истовремено, док је држава увећавала број осигураника самосталних делатности, широке руке је трошила доприносе које су плаћали тадашњи запослени, по осетно вишим стопама него њихове комшије приватници: тим новцем суинвестирало се, између осталог, у градњу више од 225 здравствених установа, 28 рехабилитационих завода, многих специјалних школа за инвалидну децу, заштитних радионица, у чак 36 општина широм Србије грађена је водоводна и канализациона мрежа...

Само у 28 рехабилитационих центара (које Фонд покушава судским поступцима да врати у своје власништво) уложено је, како су прерачунали судски вештачи, више од 450 милиона евра, о осталом да се и не говори... Као ни о пола милиона радника на црно (који најчешће управо раде код осигураника Фонда самосталних делатности) које држава «не утерује» међу осигуранике Фонда запослених, или о послодавцима који годинама, некажњено, не уплаћују доприносе за своје запослене...

Толико о добрим домаћинима. А за осигуранике и пензионере најважније је да посао у Фонду ПИО обаве што брже и – да пензије стижу на време; ако буде среће и добре воље државе, можда и берићетније него досад.

Славица Чедић

«ГЛАС» ПИТА: ЧЕМУ ДА СЕ НАДАЈУ ПЕНЗИОНЕРИ У 2008. ГОДИНИ

Само измене закона спашавају пензије

И поред забринутости због ситуације у којој се налазе најстарији, већина наших саговорника ипак се нада променама које би им донеле бољитак већ у овој години

Пензионери су испратили још једну нелаку годину: њихове пензије су се просеком свеле на половину просечне плате и да није било ванредних «трансфузија» у виду раније исплате последње рате јавног дуга или једнократне помоћи из државног буџета најугроженијима, крај минуле 2007. много више најстаријих дочекало би с примањима примеренијим социјалној помоћи него зарађеном минулим радним годинама. А пред њима је година у којој би пензије, што се закона тиче, требало додатно да наставе да заостају за зарадама. Чему пензионери могу да се надају у 2008, питали смо пред крај 2007. челнике њихових удружења и познаваоце система пензијског и инвалидског осигурања.

Милан Ненадић,
председник Савеза
пензионера Војводине

Нада у бољу
сутрашњицу

Очигледно је да протекла, 2007. година, није била повољна за пензионере. Пензије су непрестано губиле трку с растом зарада, ценама и трошковима живота. Томе је, извесно највише, допринео неповољан начин усклађивања пензија у којем је пораст зарада учествовао са 25 одсто а пораст трошкова живота са 75 одсто, а и њихово усклађивање само два пута у току године.

Ипак, очекујемо да 2008. буде боља и да пензионери, као и запослени, осете одређени бољитак у свом животном стандарду.

А да би се то остварило, изван сваке сумње, неопходно је изменити одредбе Закона о пензијском и инвалидском осигурању које се односе на усклађивања пензија и то тако што би, убудуће, пораст пензија претежно био везан за пораст просечних плата. Осим тога, неопходно је установити и заштитне механизме који не би дозволили да пензије падну «испод црте».

Ђура Перић, председник
Градске организације
пензионера Београд

Потписи до краја
јануара

Да је положај пензионера тежак сагласне су све за то надлежне институције. При том, не треба сметнути са ума да је 2008. година последња година у којој, према засад важећем пензијском закону, постоје одређене заштитне мере које пензионерима осигуравају досадашњи начин усклађивања њихових припадности. Након истека ове године, уколико се у међувремену не измене законски прописи, пензионерима више нико не гарантује да пензије не смеју да падну испод 60 одсто просечне зараде у држави, иако су оне и сад испод тог постотка и износе 47,8 одсто просечне плате.

Нисмо ми без разлога на то упозоравали приликом усвајања

измена претходног пензијског закона. Пензионерима сад, с јануарском пензијом која ће се исплатити у фебруару, следује око 12,5 одсто. А пошто је извесно да до тада неће бити измењен Закон о пензијском и инвалидском осигурању, пензије ће се и даље смањивати па кад дође до усклађивања у октобру, осим усклађивања са трошковима живота све остало ће бити безначајно. Целокупна једна популација нашла се у тешком материјалном и социјалном положају. Стога, од пензионера и других грађана до краја јануара прикупљамо потписе (потребно је 30.000) да Скупштина Републике Србије стави на дневни ред измене и допуне Закона о пензијском и инвалидском осигурању. Наш предлог је да пензија не сме да буде испод 70 одсто просечне зараде.

Милан Ђурић, председник
Демократског синдиката
пензионера Србије

Мало стрпљења
за боље дане

Др Зоран Попов, председник
Привременог управног одбора
РФ ПИО

Боље тек са
економским
просперитетом

Несумљиво је да је пензионерима, због неколико ванредних и редовних повећања њихових принадлежности у последње време, умногоме био олакшан одиста незавидан материјални положај. Међутим, сада, након редовног усклађивања пензија које им следује почетком године, мислим да се не могу надати ничем другом. А како засад, на жалост, ствари стоје, сви су изгледи да ће тренд заостајања пензија у односу на плате бити доста оштар. Једноставно, реалне могућности државе су такве какве јесу, заправо засад нису велике. Али, ако се догоди да држава почне да

Имам утисак да се неке ствари крећу «с мртве тачке» и да ће уследити одређена побојшања када је реч о условима живота њстарије популације. Верујем да ће Влада Републике Србије, односно Парламент, променити садашњи Закон о пензијском и инвалидском осигурању и да ће се убудуће пензије усклађивати 50 одсто према порасту просечне зараде и 50 одсто према порасту просечних трошкова живота. Једноставно, очекујем да ће српска Влада и Републичко министарство рада и социјалне политике уважити захтеве пензионера, а пензионерима препоручујем да имају мало стрпљења за долазак бољих дана.

Живорад Пантић,
председник Удружења
пензионера
«Независност»

Неправда
највише
боли

Четврта реформа пензијског система у Србији, која је још у току, наригиднија је од свих досадашњих али је, истовремено, и најнужнија. При садашњој висини доприноса од 22 одсто, за просечну пензију потребна је уплата од три запослена. Стварност је да за једног пензионера уплаћује 1,2 запослена, што је апсолутно неодрживо.

Средства за исплату пензија од стране запослених имају карактер међугенерациске солидарности и нису довољна за исплату пензија. Дефицит пензијског фонда већ подуже траје и може се решити само новим запошљавањем, да би прилив новца у пензијски фонд био већи.

Одговорни чиниоци у овој држави требало би озбиљније да приђу овом проблему. Значи, свакако треба преиспитати оправданост стопе од 22 одсто, али треба преиспитати и спроведену приватизацију.

Велику наду улива Расим Љајић, републички министар за рад и социјалну политику, пошто се искрено залаже за побољшање материјалног положаја пензионера. И још нешто, истина је да наш народ лакше подноси немаштину него неправду.

бележи извештај економски просперитет од тога ће, свакако, имати користи и наши најстарији суграђани, односно пензионери.

Припремила: Татјана Кршић

ОТКАЗИ У ТРАНЗИЦИОНОЈ СРБИЈИ

Послодавци све вештији

Запослени који незаконито остану без посла морају покренути радни спор у року од 90 дана

Старији радници у Србији још се сећају времена, из прошлога века, када је на овим просторима важило правило: када се једном запослиш, радно место ти је загарантовано до пензије. Људи којима су уручивани откази често су постајали медијски «случајеви» пошто им је било угрожено основно уставно право – на рад. А та правна заштита је, неретко, злоупотребљавана. Чак је била одомаћена и девиза «радио, не радио, свира ти радио!»

Међутим, Законом о раду из 2001. године «уважена» је транзициона реалност Србије – са великим бројем незапослених и изразитом конкуренцијом за свако радно место, тако да је либерализовано и право послодаваца на уручење отказа запосленима. Отишло се у крајност, па је и због најситнијих повреда радне дисциплине или радне обавезе – уручиван отказ уговора о раду. Једноставно, то је била једина предвиђена казнена мера.

И у раду – жути картон

Важећи Закон о раду, из 2005. године, нешто је флексибилнији. Даје послодавцу две могућности пре издавања решења о отказу:

ако постоје олакшавајуће околности, запосленом може уручити упозорење да му, ако понови одређену повреду радне обавезе или дисциплине, следује уручење отказа (слично жутом картону у фудбалу), а постоји и могућност привремене суспензије са радног места (неколико дана), без права на новчану накнаду.

Чланом 179. поменутог Закона утврђене су околности када послодавац може раднику да откаже уговор о раду: ако

не остварује резултате рада, односно нема потребна знања и способности за обављање послова на којима ради; ако својом кривицом учини повреду радне обавезе утврђене општим актом или уговором о раду; ако не поштује радну дисциплину прописану актом послодавца, односно ако је његово понашање такво да не може да настави рад код послодавца; ако учини кривично дело на раду или у вези са радом; ако се не врати на рад код послодавца у року од 15 дана од дана истека рока за неплаћено одсуство или мировања радног односа; ако злоупотреби право на одсуство због привремене спречености за рад; ако одбије закључење анекса уговора о раду у складу са законом; ако услед технолошких, економских или организационих промена престане потреба за обављање одређеног посла или дође до смањења обима посла.

Ако се тако нешто догоди, за незадовољног радника, односно за вођење радних спорова пред судовима или током правног надзора инспекције рада, веома су важне законске одредбе које прописују процедуру код издавања решења о отказу уговора о раду.

Обавезно упозорење

Наиме, обавеза је послодавца да пре отказа овог уговора (сем кад се ради о закључивању анекса уговора или о технолошком вишку) запосленог писаним путем упозори на постојање разлога за отказ и да му остави рок од најмање пет радних дана од дана достављања упозорења да се изјасни о њему. Послодавац је, такође, дужан да наведе основ за давање отказа, чињенице и доказе који потврђују да су се стекли услови за отказ и

Казне до милион динара

Инспекцији рада за Јужнобачки округ у првих десет месеци прошле године 159 људи обратило се захтевима за одлагање извршења решења о отказу: донета су 62 решења, у корист запосленог у 29 случајева, а 33 пута је оцењено да они нису били у праву.

Казне за неизвршење решења инспекције рада крећу се од 800.000 до милион динара.

рок за давање одговора на упозорење.

Закона предвиђа да је послодавац дужан и да поменуто упозорење достави на мишљење синдикату чији је запослени члан, а синдикат је затим дужан да се о њему изјасни у року од пет радних дана од дана достављања упозорења.

Наравно, проблематика уређена овим законом, основни је предмет рада и истоимене инспекције. Међутим, њене надлежности знатно су сужене када су у питању откази, оне се сада највише свде на исправљање формалних повреда Закона.

Љиљана Стојшић

Начелница Одељења инспекције рада у Новом Саду за Јужнобачки округ **Љиљана Стојшић** сматра да би запослени требало да боље упознају правну процедуру приликом примања решења о отказу уговора о раду. Наиме, послодавци су сада већ довољно обучени, а и извештили су се, тако да све ређе губе радне спорове због непоштовања правила приликом издавања решења о отказу радницима.

Синдикати ангажују адвоката

О неким детаљима из праксе и послодавци и запослени ипак морају повести рачуна. Наиме, радни однос може престати – вољом послодавца, вољом запосленог

и њиховим међусобним споразумом. Најбезболнији случај је споразумни раскид, тада се закључује писани споразум где се прецизира којим датумом престаје да важи уговор о раду. Међутим, по Закону о раду, послодавци имају једну нову обавезу: дужни су да писаном одлуком или образложењем запосленима укажу и на последице једног таквог чина, зато што је раније било пуно случајева у којима су радници изиграни. Наиме, нису знали да, престанком на споразумни отказ, неће остварити право на отпремнину, новчану накнаду код службе за запошљавање...

Када запослени даје отказ послодавцу, дешава се да једноставно оде а не узме никакав писани акт о томе (најчешће код приватних послодаваца). Тада је он за инспекцију рада и друге државне органе још у радном односу и не могу му помоћи око утврђивања дана престанка рада, повратка радне књижице, уплате заосталих зарада, социјалних доприноса...

У случајевима када послодавци уручују отказе, најчистија ситуација за раднике јесте када их проглашавају за технолошки вишак и кроз социјални програм остварују право на отпремнину и остала права код Националне службе за запошљавање.

Највише практичних проблема, наравно, има када послодавци издају решења

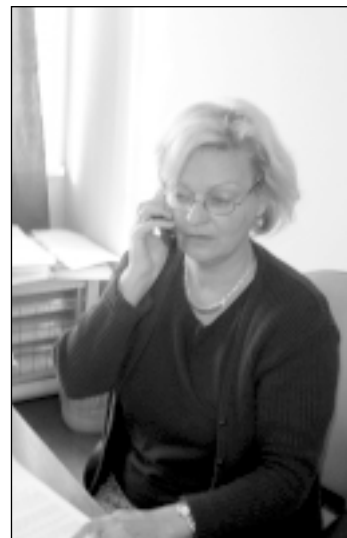
о отказу уговора о раду запосленом због повреде радне обавезе и радне дисциплине. Претходно би послодавци морали да уговоре радне обавезе, да би се знало које су и прекршене, као и да се општим актима утврди шта је радна дисциплина и да се у урученом решењу запосленом наведе који је прекршај починио.

Инспекција рада, када установи незаконитост у процедури издавања решења о отказу, изриче меру одлагања његовог извршења док се не заврши радни спор пред судом. Најважније је да радници који добију отказ, а сматрају да су оштећени, покрену судски спор у року од 90 дана од дана пријема решења, а затим, у року од 30 дана, да се захтевом обрате и инспекцији рада ако желе да она нешто предузме у заштити њихових права.

Инспекцији рада као органу који у краћем року решава поднете захтеве обраћају се и синдикати код којих су радници учлањени. Наравно, синдикати имају важну улогу у заступању радника, прво пред послодавцима (пре издавања решења), а затим и пред судовима.

– У већини случајева, када оценимо да не постоје оправдани разлози за отказ, саветујемо наше представнике у радним организацијама да сачине «јак» мишљење у одбрани радника – нашег члана. Директор или послодавац,

кад кроз наше образложење у вези шиканирања или дискриминације радника, јасно виде да ће имати проблеме у радном спору због формалноправних пропуста, у 50 одсто случајева мењају

Миљана Тушјак

своју одлуку о отказу – каже секретар у Председништву Савеза самосталног синдиката Војводине **Миљана Тушјак**.

Када се ради о озбиљнијим судским споровима, као и код заступања пред Врховним судом (како је законом и предвиђено), Синдикат ангажује и професионалног адвоката да му помаже.

– Претпрошле године највише спорова добили смо због непоштовања форме и правне процедуре Закона о раду, међутим, у прошлој години послодавци су издавали више утемељена решења о отказу, па ће бити теже. Наравно, највише проблема имамо са приватним послодавцима јер они чак ни не дозвољавају синдикално организовање у својим фирмама. Зато препоручујем радницима који нису синдикално повезани у фирмама да се, ради заштите, благовремено обрате општинском или градском већу синдиката у своме месту – закључује Миљана Тушјак.

Мирослав Мектерковић

Војвођанска статистика

У првом полугођу 2007. године у Војводини је престао радни однос за 50.710 радника, што је за скоро осам одсто мање него у исто време 2006. Добровољно или споразумно, радни однос је раскинут у 10.758 случајева; због стечаја, ликвидације или престанка рада послодавца, посао је изгубило 1.229 радника; за 35.605 особа истекао је рад на одређено време или се завршило радно ангажовање незапосленог лица. Из свих других разлога предвиђених законом или колективним уговором, без запослења је остало 3.118 људи.

КАКО СЕ ЈЕВРЕЈСКА ЗАЈЕДНИЦА У СРБИЈИ БРИНЕ О СТАРИМА

Дружење у синагоги

Кроз Програм за преживеле холокауст, у Београду обухваћено 560 особа, старијих од 65 година

Честе посете друштвеном холу, а лети и заједничка кафа пред «Цвијетом Зузорић»

Међу десет општина које обухвата Савез јеврејских заједница у Србији (Ниш, Кикинда, Панчево, Земун, Сомбор, Зрењанин и Приштина), по броју чланова издвајају се Београд, Нови Сад и Суботица. Од укупно три хиљаде Јевреја, чланова овог Савеза, многи су рођени у Србији или у некој од бивших република и припадају другој, трећој или петој генерацији стасалој на овдашњим просторима, често из мешовитих бракова. Други светски рат, а затим и НАТО агресија, утицали су на смањење броја Јевреја у нашој земљи: у последњих десет година велики број се одселио, најчешће, у Израел.

Замена за породицу

– Осим институционалне заштите и помоћи које држава пружа сваком свом становнику, па тако и нашим члановима као својим држављанима, Савез јеврејске заједнице у Србији установио је посебан програм под називом Програм за преживеле холокауст – објашњава др **Предраг Кон**, један од иницијатора социјалне помоћи најстаријима. – Овим програмом обухваћени су сви чланови рођени пре маја 1945. године, који данас имају 65 и више година. Они су посебно рањива група јер је већина преживела прогоне и холокауст, а многим су породице побијене због чега у старости имају више проблема од других пошто о њима нема ко да се стара. Савез јеврејских заједница преузео је бригу о њима, наша заједница заправо је замена за породицу коју немају, у пружању помоћи и подршке која им је потребна.

Према речима **Нине Ристић Атијас**, социјалне раднице у Јеврејској општини у Београду у коме живи две хиљаде чланова од којих је око 600 старије животне доби, средства којима се реализује Програм за преживеле холокауст су, у ствари, одштета за оно што су претрпели. Додељују их страни донатори, међународне јеврејске

организације, преко пројеката које им годишње достављу јеврејске заједнице, што чини и Јеврејска општина у Београду.

– Овај програм обухвата више сегмената: програм здравствене неге, кошер кухињу, програм ваучера за куповину хране у Макси дисконту (обухвата све генерације) и културни програм – наводи **Нина Ристић Атијас**. – Програмом здравствене неге омогућено је најстаријим члановима да два пута недељно обаве преглед код наших лекара, кардиолога и хирурга трауматолога, да сазнају више о својој болести и добију препоруке за лечење и терапију. Кроз лекарско саветовалиште прође око 380 пацијената, а болеснима и непокретнима лекари одлазе у посету и у кућним условима врше ЕКГ и друге прегледе и дају савете. Тако они постају нека врста породичног лекара, о чијем се увођењу поново говори. Такође, они који не излазе из куће добијају новац за кућну негу (поред онога што им закон обезбеђује), а многим се рефундира новац за посебне услуге као што је плаћање дијагностике код стручњака, затим за протетику и разне друге третмане.

Кошер кухиња, основана пре две године у синагоги у Космајској 19, омогућује члановима обухваћеним Програмом за преживеле холокауст да добију комплетан ручак за 100 динара, док остали чланови Јеврејске заједнице плаћају 50 динара

Много посла за лекаре

више. На 40 адреса оброчи се достављају болеснима и непокретнима који желе да се хране на кошер начин који, између осталог, подразумева да на столу, истовремено, не сме да се служи месо и млечни производи, као ни да се припремају у истим судовима, да се месо добија тако што ће животиња бити убијена на начин да не пати итд.

Помоћ и млађима

У оквиру синагоге је и Друштвени хол у коме се свакодневно, до 15 часова, могу срести чланови који долазе да попију кафу, сок, да се друже и попричају. У њему се одвијају и активности Клуба «Златно срце» који, између осталог, обезбеђује фризерске услуге, бављење гимнастиком онима који желе да остану витки...

– Помоћ је потребна и другим нашим члановима, посебно лицима која су расељена, која примају мале пензије (Република Српска) или која су остала без посла као технолошки вишак а имају децу на школовању – истиче **Нина Ристић Атијас**. – На нивоу Савеза јеврејских општина установљена је потрошачка корпа вредна 10.685 динара и сви који имају примања испод тог нивоа, а задовољавају одређене критеријуме, добијају помоћ од 2,5 до 7,5 хиљада динара. Такође, свима, без обзира на године живота, који по нашим критеријумима спадају у категорију социјално угрожених, два пута годишње додељују се новчани ваучери за куповину намирница (дуван и цигарете нису дозвољени) у Макси дисконтима. Одрасли добијају по 2.200 динара, а деца на школовању по 2.900 динара.

Годишње се организује и Мицва дејс, односно дани добротинства, када са даровима, корпицама воћа, младићи и девојке обилазе старе, непокретне и инвалиде, уносећи дух радости и пријатељства у њихове домове, показујући им да нису сами и заборављени.

Миланка Иванчајић

НАШ САГОВОРНИК: НЕДЕЉКО ГРБА

Бисери оперске ризнице

Лучано Павароти је један од највећих тенора свих времена, али као певач први је Енрико Карузо

Дугогодишњи уредник Бројних музичких емисија Радио Новог Сада и Београда, поготово из домена оперске музике: **Недељко Грба**. Посебно се издвајају његове адаптације опера у којима на популарни начин ову врсту музике приближава најширем кругу слушалаца. Награђиван на разним радио-фестивалима, био критичар многих наших листова и часописа, налази се у светским енциклопедијама као што је: «Ко је ко у свету музике» Универзитета Кембриџ и, наравно, аутор је књиге «Бисери оперске ризнице» која је и повод за овај разговор.

Нисте ни Пауло Куељо, ни Љиљана Хабјановић, па ипак Ваша књига имала је досад чак три издања?

– Тачно, али према неким најавима издавача ускоро следи и четврто издање. А, ако се и то издање брзо распрода као претходна три, ето мени кроз годину-две и малог јубилеја: пето издање књиге које нема за тему ни љубав, ни криминал.

Шта добар познавалац опере или само љубитељ оперске музике може да научи из Ваше књиге?

– Искрено, може много да научи, да сазна чињенице које не може скоро нигде да нађе уколико не користи стране језике. А што се, како рекосте, доброг познаваоца опере тиче, тај у овој књизи може да нађе раритете до којих он сам тешко може да дође.

Да ли је Ваша књига историја европске или и светске оперске музике?

– Књига нуди оно што је најбоље у целокупној оперској литератури. Према мојим сазнањима до сада је у свету компоновано неколико хиљада опера, а у мојој књизи се налази оно најбоље: историјат чак 123 опере. А толико опера је ретко која од најчувенијих оперских кућа имала на свом репертоару.

И како је, по Вашој књизи, европска опера живела кроз векове: час бурно, час тмурно, или је увек имала миран грађански живот?

– Све зависи од стила појединих композитора, или од дела до дела. Рецимо, неке опере су од саме премијере биле добро примљене све до наших дана, нека дела су опет имала лош почетак па су временом постала ремек-дела, а неке опере, после великог успеха на премијерама, покрио је вео заборавом.

Да се подсетимо неких познатих опера које се имале злу судбину првих извођења, а после просто дивну?

– И врапци знају како је «Кармен» прошла на премијери и неколико реприза, али исту судбину су имале и «Мадам Батерфлај» и свакако најпопуларнија «Травијата». Све се то углавном дешавало на премијерама, мада је «Кармен» дуго, дуго чекала да је музичка публика прихвати како и заслужује и да се од стручњака прогласи за једну од најбоље написаних опера.

Приметио сам да се класична опера полако мења и прилагођава садашњим приликама или неприликама. Типичан пример су «Јадници» Виктора Игоа – за почетак роман, а после је од тог штива настала драма, потом филмови, чак и стрип, а сада и опера. Шта Ви о томе кажете?

– То је, за мене, више оперета него опера, заправо један вид сурогата опере која код правих љубитеља опере нема много успеха.

Јесте ли у књизи писали и о оперским оркестрима, диригентима, певачима?

– Не! Писао сам о томе како су оперска дела настајала, како су успевала да се одрже на

репертоару, затим о социјалним условима у којима је композитор живео, чиме је био окружен, рецимо породица и фамилија око њега када је стварао, и шта му је било битно: да ли либрето, шта је те композиторе инспирисало. Ако неког од њих фабула либрета није инспирисала није ни могао да напише добру оперу. Не познајем ниједан пример када је либрето био лош, а да је композитор на основу њега написао одличну оперу. Ја то, бар, не знам. Дobar либрето, добра или генијална инспирација, значе, на крају, и одличну оперу.

Ипак, неки оперски стручњаци и чистунци сматрају да је «певљива» и мелодична италијанска или француска опера мало мање литерарно драмска него, рецимо, један Вагнер или руске музичке драме?

– То је тачно. Мелодија је то што публика воли, а што се тиче драме или филозофије све то људи цене, Вагнер је велики али Верди је ипак изнад свих композитора. Или, како људи кажу: Хвали Вагнера, а слушај Вердија.

Значи, према Вашем мишљењу, Верди је нај-нај, како би спортски рекли?

– Не само Верди, него и Чајковски, Доницети, Мусоргски, Белини, Бизе. Није мелодична само италијанска опера, него и неки други композитори које смо сада споменули. Замислите: Ниче који је обожавао Вагнера рекао је за «Кармен» да је најбоља опера свих времена.

И кад смо већ дошли до тога «нај-нај», да нешто ван ове књиге упитам. Скоро је свет изгубио Лучана Паваротија, о коме је најчешће писано као о највећем тенору свих времена. А Ви, шта кажете?

Недељко Грба

– Наравно да је Павароти један од највећих тенора свих времена, али када сам у нека мало давнија времена говорио са нашим диригентима, певачима, композиторима, и то у друштву тадашњих великана Франка Корелија и Марија дел Монака, сви су они рекли да је, ипак, Енрико Карузо највећи певач свих времена, заправо рекли су: Карузо је колос, о њему не може да се дискутује. Други је Пертиле... итд.

Као и о Шаљопину, највећем басу свих времена?

– Ту већ постоје дилеме. Он јесте велики певач и, наравно, најбољи глумац међу певачима, нарочито за улоге Дон Кихота и Бориса Годунова, али за мене, рецимо, онако целовито гледано бољи је био Фезаре Сијепи.

А Марија Калас, колос међу сопранима, или...?

– Она је имала феноменални гласовни орган. Иако је «наша» Зинка Кунц имала неупоредиво лепши глас од ње, није могла да пева све што је Марија Калас могла. Тако је све заједно Каласова била феномен, а Зинка уметница са прелепим гласом. Јер Марија Калас је као сопран могла да пева све: и колоратуре, и драмске роле, и винске роле, данашњим језиком речено била је – универзална.

Бора Ољачић

ЕНЕРГЕТСКА ПИЋА: МОДА, ДОБРО РАСПОЛОЖЕЊЕ И НЕКОНТРОЛИСАНА ХИПЕРТЕНЗИЈА

Мамац за лаковерне

Ова врста напитака све се више користи, али потрошачи углавном не знају да она доводе и до поремећаја срчаног ритма и повишења крвног притиска – упозорава кардиохирург др Живојин Јоњев

Светски здравствени стручњаци све чешће упозоравају да неки модерни напаци имају и – другу страну медале: у извештајима америчког Удружења торакалних хирурга (Society of Thoracic Surgery, Chicago, Illinois, USA) пуно се, и то доста контроверзно, пише о енергетским напацима. Разлоге интересовања и бриге стручњака објашњава кардиохирург др сци мед **Живојин Јоњев**, једини српски члан ове еминентне хируршке асоцијације и начелник одељења за коронарну хирургију Института за кардиоваскуларне болести у Сремској Каменици.

– У последњих 10-так година осим Red Bull-а појавила се читава палета сличних производа (Guarana, Fast Energy, Sinalco EnergiS, Booster и др.) што указује на велико интересовање потрошача и, наравно, добру зараду произвођача. Енергетска пића се пре свега користе за брзу обнову мишићне снаге, побољшање расположења, будности и бољу меморију. Међутим, мало је познато да енергетска пића доводе до поремећаја срчаног ритма, неконтролисане хипертензије (повишења крвног притиска) и свих компликација која оваква стања доносе. Ту се пре свега мисли на склоност ка дисекцијама аорте (раслојавање зида аорте и њено последично пуцање), као и на погоршање већ постојеће коронарне болести. Ретки су произвођачи који прецизно наглашавају да се производ не препоручује особама млађим од 18 година, трудницама, дојиљама, особама са срчаним тегобама, као и особама преосетљивим на кофеин. Међутим, чини се да су и

потрошачи незаинтересовани за нежељена дејства ових напитака јер веома мало потрошача обраћа пажњу на ова упозорења – каже др Јоњев.

Кардиоваскуларни проблеми

Осим тинејџера и спортиста, енергетска пића све чешће користе професионални возачи, радници обезбеђења, ноћни чувари, студенти, то јест људи који желе да смање умор, одложе сан и повећају концентрацију и будност. «Заслуга» за то приписује се садржају кофеина у овим напацима.

– Енергетска пића на нашем тржишту имају велики садржај кофеина од око 80 мг по лименци или преко 300 мг/л. То је знатно више од кофеина у просечној шољици кафе, два пута више у односу на шољу чаја и два до три пута више од садржаја кофеина у газираним безалкохолним пићима као што су кока кола, пепси и слична. Ово нарочито треба да запамте активни спортисти с обзиром да постоји рестрикција садржаја кофеина у мокраћи прописана правилима Међународног олимпијског комитета (12µg/mL) – упозорава наш саговорник.

Већина потрошача енергетских напитака у млађем је животном добу са рела-

Др Живојин Јоњев

тивно добрим стањем кардиоваскуларног система, па је мало вероватно да ће једно пиће овог типа угрозити њихово здравље. Међутим, наш саговорник истиче да је обавеза да се нагласи да ова пића имају потенцијал да доведу до неког кардиоваскуларног инцидента, нарочито уколико се унесе више пића у кратком интервалу или ако се енергетска пића комбинују са никотином и алкохолом:

– Такође постоје људи који су преосетљиви на кофеин. Код њих видимо тремор (дрхтање руку), несаницу, поремећај функционисања гастроинтестиналног тракта чак и после конзумације мале дозе кофеина. Људи то примете већ после једне шољице кафе, а у том

случају треба да избегавају и енергетска пића.

Трудницама се саветује да избегавају кофеинске напитке, посебно дозе веће од 100 мг на дан. Разлог је повећана учесталост спонтаних побачаја у прва три месеца трудноће, што су показале недавно публиковане научне студије рађене у Шведској.

Као кардиохирург, др Јоњев посебно указује на последице које ова пића могу да изазову код људи који већ имају неко обољење кардиоваскуларног система:

– Код оних са атеросклерозом коронарних артерија може да се испровоцира срчани удар тј. инфаркт срца, а код оних са неконтролисаним хипертензијом мождани удар, или дисекција аорте. Ово последње је једна од најдраматичнијих ситуација у кардиохирургији где је у веома кратком временском року потребно урадити прецизну дијагностику и што хитнију операцију замене аорте вештачком протезом. Моје клиничко искуство са последицама енергетских пића везано је за два случаја пуцања уходног, почетног дела аорте код професионалних возача, који су ради одржавања будности и концентрације у ноћним возњама користили 3-4 енергетска пића за ноћ. Оба пацијента су била у шестој деценији живота, са документованом хипертензијом умереног типа и без претходних кардиоваскуларних инцидента. Неконтролисан пораст крвног притиска и последична дисекција аорте (раслојавање и цепање зида највећег и најважнијег крвног суда у организму) били су највероватније испровоцирани бројем и

Рецептура

Енергетска пића имају у свом саставу читав низ активних супстанци, а рецептура се разликује од произвођача до произвођача. Али, у сваком од њих налазе се кофеин и сахароза (врста шећера). Већина пића садржи витамине, посебно групе Б, аминокиселине, пре свих таурин и биљне додатке (гинко, гинсенг, еџхинацеа и др.). Посебно интересантни додаци су гуарана (кофеински екстракт из јужноамеричких биљака) који има веома контроверзна дејства и ефедрин којег и клинички користимо за стимулацију кардиоваскуларног система, објашњава др Јоњев.

врстом унетог енергетског пића. Оперативно лечење је у оба случаја постигло максимално добар резултат, тако да су сада, више од годину дана после операције, оба пацијента добро и без клиничких тегоба.

(Зло)употреба наклоности

Наш саговорник потврђује утицај ових пића на физичке и психичке способности појединца:

– Нема сумње да кофеин делује као снажни стимуланс мождане и срчане активности. Свој став о кофеину јасно су изразиле многе здравствене асоцијације и удружења, а пре свих Међународни олимпијски комитет, који га је ставио на своју црну листу уколико је његова концентрација у мокраћи изнад горе наведене. Ово правило важи за скоро све активне супстанце: у једној дози су лек, а у некој другој отров.

На крају, др Живојин Јоњев закључује:

– Енергетска пића са високим садржајем кофеина имају мали потенцијал да

нашкоде припадницима млађе популације уколико се конзумирају у строго ограниченим количинама (1-2 лименке на дан). Али, постоје врло јаки научни докази да деца, млађи адолесценти, кофеин осетљиве особе, труднице и особе са документованом болешћу кардиоваскуларног система треба да избегавају ова пића. Иако кофеин изазива краткотрајни «шокни» стимуланс на менталне и физичке способности, у већим количинама делује штетно без обзира да ли се ради о просечним појединцима или активним спортистима.

Драган Пејић

ОПРЕЗ ЗБОГ МОГУЋЕ ПАНДЕМИЈЕ

Припреме за грип

Тренутна епидемиолошка ситуација у свету указује да постоје услови за настанак новог пандемијског соја вируса, па је могуће очекивати да gripом буде захваћена и наша земља због чега су неопходне благовремене припреме, чуло се на недавном округом столу у Крагујевцу који је организовало Министарство здравља, односно Градски завод за заштиту здравља из Београда.

Ризик од појаве новог пандемијског соја вируса већи је сваке године за три до четири одсто, а од последње пандемије грипа (1968) сојеви вируса били су сасвим стабилни, све до 1997. године. Тада је регистрован птичији грип H5N1, као високо патогени сој, настао као последица мутације, који се прво испољио кроз велики број угинуле живине, затим почео да «прескаче» препреке и да напада и друге животиње (мачке и тигрове), а затим и људе (прва епидемија се испољила у Хонг Конгу 2004.). Зато стручњаци стрепе да би могло доћи до стварања новог соја према коме код људи не постоји имунолошка заштита или је она изразито слаба.

Због потенцијалне опасности од пандемије и у нашој земљи, Министарство здравља Србије припрема мере које, између осталог, укључују и благовремено информисање и медицинско описмењавање становништва.

Уз наду да, ипак, неће доћи до пандемије грипа, препоручује се вакцинисање, за шта је ове године обезбеђен велики број вакцина, јер се тиме «штити» имунолошки систем човека и чини га мање рањивим не само за сезонски, већ и за неки потенцијални нови вирус грипа.

М. И.

Век и до хиљаду година

Захваљујући напретку у медицини и фармацији и побољшању квалитета живота уопште, људски век је све дужи, али да ће људи моћи да живе и до 1.000 година, уз организам који ће имати биолошку старост двадесетогодишњака, звучи исувише смело чак и за оне са развијеном маштом. Међутим, стручњак **Обри де Греј** са Универзитета Кембриџ тврди да је могуће, захваљујући најновијим медицинским истраживањима, да библијски мит о Метузалему (који је доживео старост од 696 година) у блиској будућности постане стварност. Група смелих стручњака тврди да ће до 2030. бити створени мали роботи који ће кружити људским телом и обнављати ткива ћелија, као и да ће бити могуће оживљавање људи. Стручњаци из центра «Сафар» у САД успели су да оживе пса након што је три сата био у клиничкој смрти тако што су му крв заменили сланом течношћу чија је температура била седам степени Целзијуса, а затим су ту течност заменили крвљу обogaћену кисеоником. Према мишљењу стручњака, ова техника реанимације ће се усавршити и почетак примене и код људи биће могућ за око 10 година.

Озваничене пијавице

На захтев фирме «Ricarim peh sas», која већ 150 година производи и продаје пијавице, Администрација за храну и лекове, врховна институција америчке владе за издавање дозвола за производњу и увоз хране и медикамената, издала је дозволу за пласман пијавица у медицинске сврхе. Тиме су пијавице, вековима коришћене у традиционалној медицини многих народа, ових дана добиле и званичну могућност да се користе као терапија у лечењу кожних обољења и за регулисање циркулације крви.

Ове неугодне животињице, често називане воденим црвима, користили су не

само исцелитељи већ и лекари, посебно у 19. веку, за «пуштање крви» код пацијената оболелих од разних болести (главобоље, тромбозе, артритиса итд.). И данас их неки лекари користе за одстрањивање подлива крви испод коже пацијената који су претрпели велике опекотине, затим за растварање угрушака у крви и успостављање нормалног крвотока да би се избегао срчани или мождани удар, а показале су се веома ефикасним код хируршких захвата, код спајања одсечених делова тела, као и код обнављања крвотока после извршеног бајпаса.

До вида, тачку по тачку

Електроде усађене у мозак могле би да открију начин обнове вида изгубљеног због болести и повреда. У истраживањима, која на Харварду воде **Џон С. Пезарис** и **Кеј Рид** усредсређујући се на део таламуса који преноси сигнале из мрежњаче у видни контекст мозга, научници су успели да «натерају» мозак мајмуна да региструје тачку светлости шаљујући сигнале преко електрода. Иако тачкица не изгледа као велико достигнуће, доказ је да се вид може вратити без уградње камера и посебних имплантата. Следећи циљ јесте омогућавање мозгу да региструје осам тачака, па тако и једноставне облике попут усправних и водоравних линија.

– Ако то буде могуће, наставићемо са све више тачака и пробаћемо испитивање на људима – каже Пезарис.

ДОБРА ВЕСТ ЗА ПРЕКОДРИНСКЕ СРБЕ

Пуне пензије од марта

Пензионерима Републике Српске децембарске пензије су исплаћиване од петог јануара са исплатним коефицијентом од 0,92, или 0,02 индексна поена више него за новембар. Тако су ови пензионери на децембарском чеку добили повишицу, у просеку, од 5,16 конвертибилних марака, или 2,05 одсто.

Уједно, Пензијски фонд Републике Српске најавио је да ће пензије за март ове године бити исплаћиване са коефицијентом један, односно да ће пензионери добити пуне пензије у износима који су им одређени у пензијским решењима.

ДОБРА ВЕСТ ЗА МНОГЕ ПЕНЗИОНИСАНЕ РАДНИКЕ ИЗ ФЕДЕРАЦИЈЕ БИХ

Чек из Стразбура

Захваљујући Суду за људска права у Стразбуру, око 35.000 пензионера из Федерације Босне и Херцеговине, који већ 12 година примају пензије у Републици Српској, могло би, најзад, да оствари право на своје припадности тамо где су их и зарадили.

Како је известио дописник Вечерњих новости из Стразбура, правни основ за то је пресуда Европског суда у корист једног пензионера из Сарајева којом му је омогућено не само да оствари пензију у Федерацији, него је добио и – одштету. Пре него што се обратио судијама у Стразбуру, овај пензионер је (безуспешно) покушао да оствари пензију у Заводу за ПИО Федерације, а сада ће добити и 2.000 евра разлике у висини пензије коју је добијао у Републици Српској, 1.500 евра на име нематеријалних трошкова, а на све то – и затезну камату.

Ова пресуда требало би да омогући и осталим пензионерима са истом невољом да почну да примају федерацијске пензије, које би биле у просеку 15 одсто више од оних које су примали у Републици Српској. Додуше, у првој реакцији портпарол Завода ПИО Федерације рекао је да би враћање ових пензионера на њихов исплатни списак «изазвало колапс и драстично смањење пензија у овом ентитету». По његовим речима, пензије у БиХ би се смањиле за пет одсто (са просечних 299 на 284 конвертибилних марака), док би у РС порасле за десет процената (са 255 на 280 КМ).

Из осаме у криминал

Од почетка године, судски је гоњено око 45.000 Јапанаца старијих од 65 година, од којих је половици суђено због крађе у продавницама, пише дневни лист «Токио шимбун».

Према подацима Националне полицијске агенције, број напада у којима су виновници времешни људи порастао је са 100 на 1.700 у последњих десет година.

– Кривична дела чији су починиоци старији људи су у порасту, а њихов број расте брже од старења становништва – рекао је један од званичника Полицијског истраживачког центра, тумачећи да је повећани број усамљених старца, изолованих од друштва, можда разлог повећања броја кривичних дела.

ДРУГА СТРАНА БЛАГОДЕТИ ДУГОВЕЧНОСТИ

Земља пензионера

Несташица радне снаге због старења становништва и његове недовољне обнове (просечан Јапанац данас има 43,5 година) подстакли су дебате о неопходности да се радни век продужи чак до 70 година

Међу многим светским рекордима које данас држи Јапан, јесте и највећи број стогодишњака: од 127 милиона становника, тамо их има више од 25.000 који живе дуже од једног века. Светска здравствена организација прогласила је Јапанке за шампионке дуговечности – њихов просечан животни век је 85,82 године (према 78,56 за Јапанце).

Животни век се у Јапану непрестано продужава већ 160 година, по веома постојаној стопи од две године сваке декаде. Човечанство у целини, додуше, данас очекује да живи дуже, јер, поређења ради, пре мање од два века, 1840, најдуговечнији су били Швеђани – тамо се тада умирало са просечних само 45 година.

Има много објашњења за дуговечност Јапанаца, али сва се у суштини свде на комбинацију њихових гена и начина исхране: на њиховом јеловнику су најчешће пиринач, поврће и риба, са изузетно мало масноћа животињског порекла. Уз то, правило је да се за трпезом остаје само док се не «засите 80 одсто».

Али, медаља овог феноменалног успеха има и своју другу страну: Јапан је данас друштво које најбрже стари. Сваки пети Јапанац данас има више од 65 година. У догледно време – до 2015, то ће бити сваки четврти, што значи да ће земља имати око 34 милиона људи који се могу назвати старим.

А то подразумева и сразмерно мање младих: и у Јапану је завладала «бела куга». Јапанке, које су колико 1949. рађале у просеку више од четворо деце, данас их имају само статистичких 1,72, што није довољно ни за просту обнову. Отуда

Гени и исхрана, па је лако доживети стоту

суморне пројекције да ће до средине овог века укупан број становника Јапана опасти на око 90 милиона са садашњих, рекосмо, 127 милиона.

Иако богата земља – бруто национални производ је 4,8 билиона (хиљада милијарди) долара, или 33 хиљаде долара по глави становника – Јапан је ипак у великим невољама због своје демографске структуре и чињенице да полако, али по свему судећи сасвим сигурно – постаје земља пензионера.

Данас свака три запослена Јапанаца издржавају по једног који је у пензији, по систему који је унеколико сличан нашем: доприноси које плаћају запослени нису намењени њиховим будућим пензијама, него издржавању постојећих пензионера. Није зато чудно што је већина данас радно активних и тамо веома забринута за своју егзистенцију кад им престане радни век, поготово кад имају у виду предвиђање да ће до 2055. однос запослених и пензионера бити готово један према један.

Пензиони систем у Јапану, који је реформисан 2004, данас почива на два стуба, уз слабаши трећи. Први је основна пензија, на коју право има сваки грађанин, и која је, с обзиром на ниво тамошњих трошкова живота,

заиста основна: износи 66.200 јена, што је приближно 600 долара (нешто преко 30.000 динара) месечно.

Други део пензије је везан за зараду током радног века: она износи 28,5 одсто просека оствареног у каријери, прерачунатог у реалну вредност у моменту пензионисања. Пензије се иначе аутоматски усклађују са индексом пораста трошкова живота, који је у Јапану минималан: инфлација ретко прелази два одсто годишње.

Трећи део, који никако да достигне очекивани потенцијал, јесу корпоративне пензијске шеме (посебни пензијски фондови у које у одређеној сразмери уплаћују и послодавци и запослени, уз извесне пореске олакшице) које, уместо да расту, опадају.

У национални пензиони фонд уплаћују запослени и послодавци – укупан допринос је 13,58 одсто од годишње зараде, а део субвенционира и држава (у поменутој основној пензији, она учествује отприлике са трећином).

Укупан пензиони фонд Јапана је импресиван у апсолутним бројкама – износи око 400 милијарди долара – али у релативним, то је само око девет одсто бруто националног производа, што

је процентуално ипак више од доприноса који, примерице, националној економији даје њена веома развијена аутомобилска индустрија.

Јапански пензиони систем је међутим у поприличним проблемима и хроничном дефициту, пре свега због старих дугова, нагомиланих у старом систему када су пензије биле далеко издашније, а доприноси скромнији. Укупан дуг система је готово раван годишњем БНП-у! А после реформе, главна тема дискусија је чињеница да ће будући пензионери имати пензије ниже од своји садашњих доприноса систему, што отвара тему генерацијских (не)једнакости. Због ове ситуације, чак две петине тренутно запослених не уплаћује доприносе за основну пензију.

У пензију се у Јапану одлази са навршених 65 година (право на основну се стиче са 62), премда многе корпорације имају интерна правила по којима се радни век принудно завршава већ у 60. Несташица радне снаге због старења становништва и његове недовољне обнове (просечан Јапанац данас има 43,5 година) подстакли су дебате о неопходности да се радни век продужи чак до 70 година!

Јапански пензиони систем има и других, несистемских проблема: тамо се још није слегла прашина после скандала у мају прошле године, када је откривено да је владина агенција која обрађује пензије направила компјутерску збрку и помешала досијее за око 50 милиона садашњих, будућих и бивших пензионера, утврдивши притом да чак 14 милиона досијеја уопште није унето у систем.

Милан Бекин

ПРИБОЈСКО УДРУЖЕЊЕ БРИНЕ О ЧЛАНОВИМА

«Ђиром» о трошку општине

На подручју општине Прибој има нешто више од 6.200 уживаоца пензија, од којих је 2.100 учлањено у Општинску организацију – Удружење пензионера.

– Они своју активност исказују кроз неку од месних организација – Прибој I, Прибој II, Бања, Бучје, Кратово, Саставци и Страц – објашњава професор

Радован Ровчанин

Радован Ровчанин коме је у другом мандату поверено да води ову организацију.

Удружење пензионера чини све што може да помогне чланству и олакша им тежак положај који проистиче из ниских примања. У 2007. години обезбеђено је 1.300 кубних метара огревног дрвета, по цени од 2.280 динара за кубик, на шестомесечну бескаматну отплату. У четири маха набављено је 20 тона свеже пилетине, по цени од 160 до 220 динара за килограм, уз отплату на пет рата. За све заинтересоване обезбеђен је природни ливадски мед, по 300 динара за килограм, мада овдашњи пчелари мед

Излет дуж Шарганске осмице

продају по цени од 450 до 500 динара.

О трошку Фонда ПИО 48 прибојских пензионера по 10 дана боравили су у некој од бања које им је препоручио лекар. Уз то 190 чланова ове организације у јуну и септембру користили су базене Прибојске Бање, с тим што су сваког дана плаћали само превоз аутобусима између Прибоја и

Бање по 50 динара, односно половину цене карата, што значи да је аутопревозник «Јањушевић» са 50 одсто помогао пензионере.

Прибојски пензионери имају мало користи од радних организација у којима су радили. Сете их се у Јавном комуналном предузећу «Услуга», Индустрији «Полиестер» и ФАП-у и то прве

године након пензионисања. У прошлој години Скупштина општине са 40.000 динара помогла је пензионере да организују излет – Златибор, Мокра Гора и да пропутују популарним «Ђиром» дуж Шарганске осмице, на чему су пензионери захвални, наглашава председник Ровчанин.

Ђ. Миловановић

ГСП неумољив

Упркос вишемесечним жалбама хиљада Београђана који су поднели захтев за пензионисање што, док чекају први чек, не могу да купују (јефтине) претплатне картице већ плаћају скупе карте у градском превозу, градски превозник је неумољив: како нам је потврдио **Небојша Лазовић**, шеф у одсеку заједничких служби ГСП-а, нема наговештаја да ће се мењати Правилник по коме пензионерску повластицу за градски превоз може добити само особа која има привремено или стално решење о пензионисању.

Од престанка радног односа до првог пензијског чека будући пензионер је, неретко и по неколико месеци, углавном без икаквих примања, а, ево, и без повластице за јефтине градски превоз. Иако је раније постојала пракса да се уз потврду да су предата документа за пензионисање може куповати пензионерска картица за превоз, већ годинама није тако. А како за измену садашњег правилника очито нема добре воље, тако ће бити и надаље.

В. А.

Велико срце Пироћанаца

Да Деда Мраз постоји и да је пронашао и њих у малом, забаченом селу Стрелац, у општини Бабушница, уверили су се ученици основне школе «Добринка Богдановић», у којој је и интернат за децу без родитељског старања. Од укупно 27 школараца, 16 је у интернату јер немају никога ко би о њима бринуо или су из тако сиромашних породица да не могу ни да их хране. Сви они су се, пред новогодишње празнике, обрадовали пакетићима које су им припремили запослени у филијали Фонда ПИО у Пироту. На иницијативу једне од запослених, **Бојане Манић**, која је у новинама прочитала о несвакидашњој основној школи у малом селу (у којој је, упркос беспарици и лошим условима рада, отворен и интернат за децу о којој нема ко да брине), организована је акција прикупљања добровољних прилога за малишане којој су се одазвали сви запослени. Према речима директора **Бранка Јакшића**, део сакупљеног новца је потрошен на пакетиће који су уручени малишанима, док су другим делом купљена хигијенска средства и сличне потрештине за интернат.

В. А.

ДЕБРЦ

Малишани међу пензионерима

Дечји вртић «Сунцокрети» у Дебрцу, данас један од најопремљенијих у западној Србији, на пригодан начин обележио је леп јубилеј – 25 година постојања и успешног деловања: у овдашњем Дому културе, где ни игла није имала где да падне, малишани и њихове васпитачице приредили су «предшколско посело».

Многобројне госте, међу којима је био и председник СО Владимирци **Миленко Арсић**, посебно је одушевио наступ фолклорне секције Вртића. Затим се око 60 слављеника обрело у Клубу пензионера, где су их пензионерке и представнице Месне заједнице угостили слаткишима «домаће производње», бомбонама и соковима.

Од **Драгице Бабић**, једне од четири васпитачице, сазнали смо да иза јубилеја за понос стоји тимски рад шесторо запослених, одлична сарадња са матичном фирмом у Владимирцима, локалном самоуправом и, наравно, родитељима.

З. Ђурић

КИКИНДА

И сељанима помоћ

У кикиндској општини Геронтолошки центар, захваљујући средствима за јавне радове и додатним средствима локалне самоуправе, прошле године покренуло је пројекат «Побољшање квалитета живота старим и изнемоглим лицима која живе на селу пружањем услуга помоћи у

кући». Ангажовано је десет радника за обављање ових послова, неговатељица и медицинског особља који опслужују више од 30 сеоских житеља. Очекује се да број радника буде повећан, уколико одборници Скупштине општине изгласају додатна средства за те намене.

С. З.

Најлепша јелка

У Зрењанину је, крајем децембра, одржано такмичење за најлепше окићену јелку украсима ручне израде. Од 22 екипе представника установа за старе из целе Србије, најуспешнији су били такмичари геронтолошког центра из Суботице, чија је јелка, окићена белим парафинским украсима, проглашена најлепшом.

И. М.

АПАТИН

Пензионери – најуспешнији спортисти

Спортски савез општине Апатин прогласио је Општинско удружење пензионера најуспешнијим спортским колективом у 2007. години. Према речима председника Удружења **Милеве Бабић**, пензионери у радничким спортским играма, од могућих 15,

учествују у девет дисциплина, а у свакој су освојили једно од три прва места.

Ово резултати и признање још једном су потврдили да велики рад, залагање, али и улагање, углавном доносе успех.

И. М.

Слева: др Драган Радовановић, Бранка Веселиновић, Милан Миловић и секретар фонда Мирко Васиљевић

Свечаност при потписивању уговора у Црвеном крсту Србије

ФОНД БРАНКЕ И МЛАЂЕ ВЕСЕЛИНОВИЋА

Стипендије за слепе средњошколце

Фонд **Бранке и Млађе Веселиновића**, основан 1985. при општини Врачар за стипендирање инвалидне омладине да би им се стицањем знања и вештина помогло у припреми за самосталан живот, досад је стипендирао 11 ученика средњих школа и студената факултета и академија.

Фонду за помоћ инвалидној омладини, који је од октобра 1989. године поверен на управљање Црвеном крсту, за 2008. годину обезбеђена су средства од 225.000 динара. На основу тога, недавно су у просторијама Црвеног крста Србије представници Фонда потписали уговор са пет слепих ученика средњих школа о наставку стипендирања. Стипендије, у месечном износу од 4.500 динара, које ће примати до краја школске године, добили су **Милош Пржић**, близанци **Нада** и **Слободан Бакић**, **Милован Стоиљковић** и **Гордана Вученовић**, ученици из Шапца, Шида, Смедерева и села Станишар код Гњилана.

Свечаности су присуствовали Бранка Веселиновић, председница Фонда, **Драган Радовановић**, председник

Црвеног крста Србије, као и сви чланови Управног одбора Фонда.

Милан Миловић, судија и књижевник, истакао је да

ову хуману акцију подржавају и значајне фирме као што су пожаревачки «Бамби», вршачки «Хемофарм», београдски «Соко Нада

Штарк», Београдски сајам, али и приватно позориште «Славија» из Београда, као и многе културне и образовне институције и хумани појединци, па да у будућности треба очекивати и више средстава, као и да се на конкурс јаве и кандидати из других крајева Србије. Говорећи испред Управног одбора Фонда, Миловић је позвао и да се о његовом раду свестраније информишу и јавност и кандидати за стипендије, преко свих медија и институција које се професионално и друштвено организовано (Савез слепих и слабовидних) баве бригом о инвалидној деци и омладини.

Оно што су на овој свечаности говорили сами стипендисти било је потресно, али и охрабрујуће јер се својим радом и талентом и резултатима потпуно остварују и у школама и шире у друштву.

Раскош музичког талента стипендисти су дочарали извођењем песама «Знаш ли ко те љуби силно», «Песме косовских јунака» и «Густа ми магла падала».

М. М.

ЦРВЕНИ КРСТ СРБИЈЕ

Старима на услузи

Стална пажња, а не само свечаним пригодама

Недавно је Црвени крст Србије, спроводећи програм «Брига о старима», у Кикинди одржао семинар на коме су учествовали волонтери-сарадници ове организације из 18 војвођанских општина.

Теме су обухватиле појаве злостављања старих, затим деменцију, поремећај за који је карактеристична постепена дегенерација можданих ћелија, а разговарало се и о сезонским болестима.

Програм «Брига о старима» примењује се већ седам година и досад је укључио 182 организације Црвеног крста у нашој држави. **Наташа Тодоровић**, координатор програма, истакла је добре примере сарадње са локалним заједницама у Пироту, Панчеву, Крагујевцу, Београду и другим срединама.

С. З.

ПРИЧАЛА МИ МОЈА БАКА

Учите их да пецају!

Бака све мање, а учитеља све више и све се боље боре за своја права, само деци никако да врате право да уче само оно што им треба и да то у животу примене

Ко о чему, ја о ономе што читам у новинама. Шта ћу, чедо моје, кад сам већма сама. Стегла зима, па на шору можеш видет само оног који жури за неким својим послом. Слабо ко има времена за диване с бабом, па се препирем и са телевизором, и с новинама.

Таман што је стала расправа о извештају оне хуманитарне организације која је оцрнела већину установа за ментално оболеле, ето ти новог! Наша деца заостају у знању! То тврди опет нека организација, ко ће им све имена попатити, а на основу тестирања петнаестогодишњака.

Ако сам ја све то добро разумела, деца вероватно знају, али не уму баш да примене то знање! Или, толико тога бубају да им се

све помешало у главицама. Ваљда су то донеле те силне реформе школе! После сваке, ђацима торбаци пунији књига и свега што из њих морају да науче.

Не знам, чедо моје, дал ме време толко прегазило па више ништа ту не разумем. Кад се само сетим оних учитељица које су училе и по 40 ђака у једном разреду, па стизале да објасне све док сваком није било јасно. Ово данас више ни налик, иако је много више просветних радника, а мање ђака него пре 15 година. И немају наставници времена да причају с децом, да утврде градиво, него само предају, а после удри по контролним и писменим.

Баш долазио Маријин унук неки дан у село, иде у шести основне. Жали се да је добио

јединицу на контролном из математике, јер је наставница изабрала задатке из неких математичких новина; нема тога ни у свесци, ни у књизи или збирци... Е зато, каже његова мати, већ трећаци узимају приватне часове из математике. А у старијим разредима придају томе још физику, хемију, а стране језике уче још од вртића! Кад се ти трошкови саберу по џепу родитеља, школовање, чак и ових најмлађих, бесплатно је таман колико је бесплатно и здравство!

И где су ту права деце? Просветари своја стално траже у штрајковима. Скраћују часове или их уопште не држе – мале им плате! Не говоре о томе да ретко држе допунску наставу, а често иду на излете и научне екскурзије, што плаћају родитељи. О дужини годишњег одмора – летњег и зимског распуста, да и не говоримо.

Прочитала сам у једним новинама да због штрајкова, протеста и политичких промена, неколико генерација ђака (кад би се све сабрало) није ни једну школску годину завршило са прописаним трајањем школских часова. Деца рођена 1982. године, данас девојке и момци који студирају, у целом четворогодишњем средњошколском школовању имали су само месец дана правих часова у трајању од 45 минута!?

Уместо да децу затрпавају силним неважним чињеницама за бубање, зашто их, по оној старој кинеској, не науче да пецају знање и да разуму како се то што их терају да запамте наизуст (а тога је много) може, и где, да и примени. Нећу да грешим душу, има и одличних просветара који неће да буду

«страх и трепет» ђацима, а њихов предмет «баук», али сам чула да су такви у зборницама мање цењени него они што руше децу на поправне!

Кад је ономад долазила кума - Милкина кћерка из Швајцарске, сећам се да је причала како су за сина Мирослава морали да нађу фирму где ће ићи на праксу. Иде он у неку школу за компјутере, а они морају да плате некој фирми да дете буде на пракси! Е, Швајцарска је то! Да би он изучио тај занат, неко мора да му показује. А тај који му показује, не може у то време да ради свој посао за који прима плату, зато родитељи то и плаћају јер знају да ће син научити занат.

Знам и наше деце која иду по разним праксама. Јесте бесплатно, али је скупо улудо потрошено време.

Нису за то криви само просветари, љуби те баба. Немој мислит да ја само њих кривим. Таква нам је држава. Свако мало па хоп – нови министар, нова реформа, нови уџбеници, а квалитет стицања знања – стари.

Да се ја нешто питам, љуби те баба, позвала бих оног физичара из Винче, **Стевана Јокића**, да помогне. Човек је недавно од Француске академије наука добио награду за свој пројекат реформе образовања за ниже узрасте. Кад су Французи наградили тај пројекат, можда би и Европска унија дала неку цркавицу из богатог фонда који служи баш за те сврхе. Или ћемо опет чекати да то министарство...

Унука Ика

ФИЛОЗОФИ ОПШТЕ ПРАКСЕ

Нова или половна година

Тако се већ годинама или чак и вековима догађа: на крају старе пожелимо једни другима све најбоље, добро здравље или пуно пара, а после... хм, шта после? После се ретко коме догоди то све најбоље, или да је увек здрав, а понекад добије грип. А тек оно «пуно, пуно пара» а скоро сви имају мало, мало пара. Или бар тако мисле. Према томе, морамо већ једном престати да од сваке нове године или сваког новог режима одмах очекујемо најбоље, најлепше, најпаметније, најхуманије и све тако нај-нај до рајског блаженства. А рецепт за такво наше понашање може бити, рецимо, неки Чех, или неки Словенац, који је задовољан својим кнедличкама или својим крањским кобасицама, а када му се једе чувени балкански роштиљ он тркне у нашу Гучу или на Хрватско приморје. А ми да бар једном недељно тркнемо у Лондон на чувени бифтек. Е, не може више тако. Зато данас окрећем лист: пре подне ћу бити Чех, поподне Словенац, а само увече Балканац. Кад спавам па немам никакве мегаломанске жеље.

Борос

Више о здрављу

Од свих рубрика које гаји ваш (а и мој) лист највише ми се свиђају «Здравствено око» и «Лековите приче». Имајући у виду да је лист намењен, пре свега, пензионерима, инвалидима и онима који се на то спремају, требало би више простора посветити здравственим проблемима људи, болестима и о њима више писати: хипертензија, дијабетес, реуматизам, болести срца и крвних судова, здравој исхрани итд.

У оквиру теме здравља могла би се увести подрубрика – питања и одговори. Тиме би лист постао далеко занимљивији и интересантнији публици којој је намењен.

Унапред захваљујем уколико усвојите мој предлог.

**Милун Периф
Рашка**

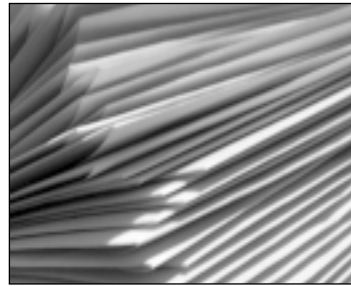
Одговор редакције: Наш и ваш лист постоји пре свега да би благовремено и тачно информисао осигуранике (како му и име каже) и кориснике, односно будуће и садашње пензионере, о свему што је битно да знају да би остварили своја права и унапредили квалитет рада и живота. У томе своје сразмерно место имају и здравствене теме. На предлогу о евентуалном увођењу посебне рубрике у којој би здравствени посленици одговарали на конкретна питања читалаца захваљујемо, иако се он, засад, не уклапа у концепцију «Гласа осигураника» и примеренији је неком од многобројних часописа на киосцима који се на популаран начин баве и здравственим темама.

Повратак у младост

Треће доба вратило се у младост! Тако бих описала наш дочек Нове године: ми из клуба пензионера Земуна, са исписницима из других клубова, окупиле смо се у Дому Бежанијска коса да весело дочекамо 2008. годину. На томе, као и на одличном проводу, посебно захваљујемо управнику Дома Ђири Пешину, као и домаћици Сенки.

Стана Војводић, Земун

ПИШИТЕ НАМ,

Драги читаоци,
Ово је простор намењен
Вашим писмима. Пишите
нам шта Вам се у нашем и
Вашем листу допада, а шта
би могло да буде боље, шта
бисте волели да прочитате
или да саопштите другим
читаоцима.

Адреса је др Александра
Костића број 9, 11000
Београд или електронском
поштом, на proffice@pioz.org.yu.

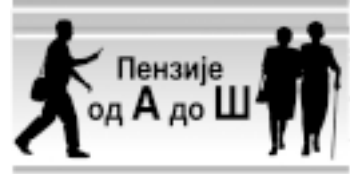
И нама треба помоћ

Пишем због додатка за туђу негу који могу да добију само они који нису способни из кревета да устану, ни кашику до уста да принесу. А шта са нама који можемо бар толико, али нисмо способни сами да донесемо из радње. Ја често седим данима сама без чаја, без чорбице, могла бих то сама да спремим, али немам од чега јер не могу да одем да купим, поготово сада када је овако клизаво. И докторка ми каже да не излазим.

А и код ње треба отићи, не могу сама, а нема ко да ме одведе. Ни таксисти неће да дођу по мене у стан, неће да ме уведу у кола, изведу из њих, помогну до Дома здравља, а ту има степеница.

За све треба неки пратилац, ја са пензијом од 9.000 динара то не могу да платим, а право на додаток немам јер сам покретна. Зато бих молила надлежне да размисле да ли је овај додаток потребан само онима који ни кашику не могу да дигну, или и нама који то можемо али је она празна због наведеног.

**Марија Стојановић,
Зајечар**

-А-

Актуар

је стручњак који се бави техничким аспектима осигурања, односно квантитативном анализом осигурања (израчунавањем тарифа осигурања, резерви осигурања, итд.).

Актуарска математика

је грана примењене математике која се бави обрачунима у условима неизвесности и ризика у осигурању живота и имовине. Заснива се на теорији вероватноће и на принципу еквиваленције, по коме збир свих уплата осигуравајућој компанији, сведених на исти временски тренутак, мора бити једнак збиру свих њених исплата, такође сведених на тај временски тренутак. Актуарска математика се бави израчунавањем тарифа за различите врсте осигурања лица и имовине, обрачуном резерви осигурања, итд.

**Актуарска оцена
пензијског осигурања**

код пензијског осигурања јавља се проблем уравнотежења уплата средстава доприноса и исплата пензијских надокнада на дуги рок. Зато пензијски фондови редовно спроводе актуарско оцењивање, на основу кога се закључује да ли је поменути пензијски фонд способан да одговори својим обавезама, пре свега према пензионерима и према активним учесницима пензијског осигурања.

**(Извор: «Речник
појмова из пензијског
осигурања», аутора др
Јелене Кочовић и др
Татјане Ракоњац-Антић)**

ПОЗНАЈЕТЕ ЛИ СВОЈА ПРАВА БРАК И ПОРОДИЧНА ПЕНЗИЈА

Често се поставља питање да ли супружник који користи породичну пензију ступањем у нови брак губи право на ову пензију. Исто питање се поставља и за децу кориснике права на породичну пензију.

Корисницима породичне пензије којима су, без услова преиспитивања чињенице издржавања, призната права, ступање у брак не утиче на остварено право на породичну пензију.

Ово се односи на брачне другове који поново заснују брачну заједницу као и на децу покојног осигураника или корисника пензије која се налазе на школовању и по том основу су остварили право на породичну пензију.

Ако је приликом признавања права на породичну пензију било потребно утврдити чињеницу издржавања – а то су разведена удова или дете које је после 15. године живота постало неспособно за рад и привређивање, као и родитељи покојника или чланови шире породице – ступање у брачну заједницу би свакако имало утицаја на даље коришћење права на породичну пензију. Ово пре свега јер се при процени да ли је неко издржавано лице узимају у обзир приходи свих чланова породице, па би могло да се деси да се стечено право изгуби.

НЕПЛАЋЕНИ ДОПРИНОСИ ЗА БЕНЕФИЦИРАНИ СТАЖ

Љубивоје Павковић – Младеновац: Поднео сам захтев за старосну пензију 20. 2. 2007. године. Рођен сам 16. 11. 1952. године, имам бенефицирани радни стаж, о чему вам прилажем податке из матичне евиденције, али се испоставило да нису плаћени доприноси, без чега не испуњавам услов за пензију.

У међувремену моја бивша фирма је приватизована, а нови власник фирме хоће да измири ове обавезе, али не зна како и где.

Питање је да ли ја, снижењем старосне границе по основу бенефицираног стажа, испуњавам услове за пензију и када?

Одговор: Провером података у матичној евиденцији осигураника утврђено је да је Вама тренутно могуће

признати бенефицирани стаж само од 1995. године. За период пре тога доприноси нису плаћени тако да Вама недостаје много више него две године неплаћеног доприноса за бенефицирани радни стаж. Било би најбоље да одговорни радник из нове приватизоване фирме дође у Испоставу ПИО – у Младеновцу, Филијала за град Београд, и обавести се о начину измирења обавеза по питању недостајућег доприноса.

Иначе, код Вас се ради о увећању стажа 12/14 што значи да је потребно утврдити или 40 година стажа осигурања или 27 година проведених на пословима са увећаним трајањем 12/14 да би Вам се признало право на пензију са 54 године живота, тј. да би се старосна граница снизила за девет година, колико је Вама потребно до 63 година живота.

УПЛАТА ЗА ВОЈНИ РОК

Д. Бејетовић: Лице које је служило војни рок 1973-1974. године и за то време му мировао радни однос, да ли може сада да уплати овај стаж сам?

Одговор: Служење војног рока у том периоду, а ни данас, не признаје се у пензијски стаж. Једина разлика је

да су они који су служили војску од 2003. године могли за тај период самостално да уплате допринос кроз чл. 15 Закона о ПИО. Они који су војни рок служили пре 2003. године немају могућност да ретроактивно уплате време служења војног рока.

ВИ ПИТАТЕ "ГЛАС ОСИГУРАНИКА" ОДГОВАРА

*Весна Вићентијевић,
начелник у Сектору
за односе са јавношћу*

ПРЕВОЂЕЊЕ У СТАРОСНУ ПЕНЗИЈУ

Радиша Митровић – Браничево: Инвалидски сам пензионер по решењу из 1978. године. Сада је моја пензија 9.814 динара са повећањем које ми припада као учеснику рата од 1944. године.

Сматрам да сам отишао у пензију под неповољним условима, па молим да ми одговорите да ли би ми, ако преведем своју пензију на старосну, примања била већа?

Одговор: Старосна пензија не би могла, по логици ствари, да буде повољнија од инвалидске пензије јер се инвалидска пензија увек одређује под повољнијим условима него старосна

пензија. Ово из разлога што осигураници немају прилику да одраде свој радни век до година потребних за остваривање редовне старосне пензије, па иако се пензија одређује од мањег стажа са мање година живота, она по правилу буде виша јер се у њој осигуранику рачуна и изгубљена радна способност.

Из ових разлога није много вероватно да би Вам старосна пензија данас била повољнија.

Ипак, ако желите да будете потпуно сигурни, можете поднети захтев за одређивање старосне пензије али само под условом да се ради о повољнијем износу.

СТИМУЛАТИВНА ОТПРЕМНИНА

Сузана Ф. – Суботица: Радим у фирми у којој се за март 2008. спрема социјални програм уз стимулативне отпремнине. Ја у априлу 2008. пуним 57 година живота, а у фебруару навршавам 34 године радног стажа. Да ли да узмем отпремнину и која су моја права из пензијског осигурања после тога?

Одговор: Уколико се одлучите за престанак радног односа уз стимулативну отпремнину у марту, ви не испуњавате услове за одлазак у старосну пензију ни по годинама живота, ни по радном стажу. По годинама услов за старосну пензију бисте испунили тек 2010, када навршите 59 година и шест

месеци живота. Раније можете да испуните услов за старосну пензију уколико бисте се, по престанку радног односа и узимања стимулативне отпремнине, укључили у обавезно осигурање по члану 15 Закона о ПИО и уплаћивали самостално доприносе за пензијско и инвалидско осигурање док не навршите 35 година стажа осигурања.

Ако се одлучите за ову варијанту, саветујемо да у међувремену проверите у надлежној филијали ПИО сав претходни стаж и уплату доприноса. Одлуку о томе да ли ћете прихватити стимулативну отпремнину морате донети сами у складу са наведеним околностима.

Школа од Митровдана до Ђурђевдана

Друштво «Свети Сава», основано 1886. да би ширило национална осећања и традицију, отварало је школе за занатлије, учитеље и свештенике у неослобођеним крајевима Србије

Светомир Николајевић, иницијатор и оснивач хуманитарног друштва «Свети Сава», рођен 1844. године у Радуши код Ваљева, био је успешнији на просветном и књижевном пољу него као политичар.

Мада је био оснивач Радикалне странке, председник општине Београд, министар унутрашњих дела, мандатар Владе, државни саветник и амбасадор Краљевине Србије у Атини (1903.), остао је много више упамћен као професор и ректор Велике школе у Београду, члан Српске краљевске академије, први предавач англосаксонске књижевности код нас (после студија књижевности у Лондону, Берлину и Цириху), оснивач два хуманитарна друштва, «Стефан Дечански» (за васпитање глувонеме и следе деце) и «Свети Сава», и члан управе многих других хуманитарних друштава у Србији.

Друштво «Свети Сава» основано је 1886. године са циљем ширења просвете и неговања националног осећања и традиције како би се заштитио народ од терора аустријских власти у Босни и Херцеговини. Оснивачка скупштина Друштва одржана је 24. августа 1886. у Великој школи у Београду, одзив јавности је био велики, што показује и упис око 300 чланова утемељивача, а слоган, који је Друштво узело као «водиљу» својих активности, гласио је: «Брат је мио било које вере био».

**Светомир Николајевић
оснивач Друштва «Светог
Саве»**

Заправо, главна идеја је била да се обезбеди довољно средстава за отварање што већег броја школа у Старој Србији и Македонији, да би се «неутрализовала» бугарска пропаганда у том делу Србије која је била још под турском влашћу.

Дом Друштва налазио се у Београду, у Душановој 13, а његов просветни, политички и национални рад одвијао се преко Светосавске вечерње школе, основане 1887. године, коју су похађала деца и младићи из неослобођених крајева, изучавајући у њој разне занате, а потом и преко новоформиране основне Светосавске школе (1888.) која је касније проширена оснивањем Светосавске приправне школе. У ову школу долазили су одлични ђаци из Светосавске основне школе који су настављали даље школовање. Приправна школа почињала је 1. октобра и трајала до 1. априла, док

се осталих шест месеци понављало и само допуњавало оно што је рађено током школске године.

Касније је школа променила време рада и трајала је од Митровдана до Ђурђевдана, а у њој су се спремали учитељи и свештеници за неослобођене крајеве. С обзиром на велико интересовање, ускоро се у Крагујевцу, Нишу, Турн Северину (Румунија) и у Скопљу оснивају «филијале» светосавске вечерње школе. За смештај питомаца из неослобођених крајева, који су завршили основну школу и настављали даље школовање у Србији, установљен је Интернат Друштва 1888. године.

Временом је основана и Богословско-учитељска школа, а похађали су је ученици из неослобођених крајева који су по завршетку школе имали обавезу да се врате у родни крај и тамо наставе да баве – или учитељским или свештеничким позивом. Ови ученици нису смели бити млађи од 12 а ни старији од 17 година и морала су, осим завршене основне школе, да имају и два разреда ма које средње школе. Носили су униформе мрке боје, израђене од грубог српског платна. Поред теоријских предмета (турски и француски језик, црквено певање, краснопис, богословље, катахизис, минерологија и рачун), за телесно вежбање користиле су се нарочите дрвене пушке израђене у фабрици у Крагујевцу. Међутим,

Министарство просвете и црквених послова повукло је из пансионата своје питомце-благоејанце и школа је престала са радом 23. августа 1891. године.

Главни одбор Друштва, коме је било поверено управљање, сматрао је да је рад на издавању књига, поред рада у школи, један од најбитнијих задатака Друштва, главно средство за проширење просвете и неговање националних врлина. На молбу чланова овог Одбора, Министарство просвете је одобрило да се сва издања Друштва бесплатно штампају у Државној штампарији. Прва штампана књига у тиражу од 8.000 примерака била је посвећена Светом Сави.

Поред многобројних књига које су бесплатно дељене по школама и у неослобођеним крајевима, штампана је и мапа Краљевине СХС и поклањана школама, а у 23 православна и три католичка манастира основане су библиотеке. За најбоље написан темат, како се тада говорило, у гимназијама и другим средњим школама, додељиване су награде, а установљен је и златни светосавски прстен за најбољег дипломираног студента Скопског филозофског факултета.

Друштво, које је радило до 1947. године, управљало је и посебним задужбинама и од прихода штампало и бесплатно делило књиге.

Р. М.

Готовина за једног

Како престати са лажима, кад народ још није срећан?
Наш стандард скаче, али се види да је ван форме.
 Готовина за једног, кредитне за све!

Зоран Богдановић

Радници су неуморни

Радници су неуморни – чим су стигли до просјачког штапа, одмах су кренули у протестну шетњу.

Србија нема излаз на море, а ни излаз из мора проблема.

Мића Јоцић

Кување

Због више силе добили смо комплекс ниже вредности.

Богатије се кува у нашим медијима него у нашим кухињама.

Неким политичарима не помаже операције диоптрије. Остају кратковиди.

Гојко Јанковић

МОЛИМ ЗА РЕЧ

Конечно консензус. Све странке су се усагласиле да смо ушли у 2008. годину.

У новогодишњој ноћи хит су биле ракете и петарде. Пуцање је дефинитивно наш бренд.

Код нас је демократија још у пеленама. Сад ми је јасно зашто су у Немачкој пелене три пута јефтиније него код нас.

Дејан Патаковић

(Х)уморне МИСЛИ

Протекла година је свима била берићетна. Старији смо, зрелији, искуснији...

Нова година почиње дужањем дана а краћењем ноћи. То је здрав радни почетак.

Добро је што у нову годину уносимо старе проблеме. Без континуитета нема идентитета!

Страхујем од 2008. године. Целом свету ће бити преступна!

Витомир Теофиловић

РЕКЛИ СУ О...

МЛАДОСТИ

Снага и лепота одлике су младости, док је разборитост цвет старости.

Демокрит

Млади не знају шта је старост, а стари заборављају шта је била младост.

Ирска пословица

Дивна младост увек је веровала, а и данас верује, да је лако покренути свет.

Алфредо Пенцини

Младост је радост живота; радост је вечна младост духа.

Ниево

Док си млад уживаш, а кад тога постанеш свестан, почињеш да стариш.

Ренар

Побуде младих вредне су толико колико искуство старих.

Кнор

Дани наше младости то су дани нашег сјаја.

Бајрон

Младост је чиста већ зато што је – младост.

Достојевски

Кад би младост имала филозофију стараца, не би било на свету ни једног сунчаног дана.

Јован Дучић

ВОДОРАВНО: 1. Име глумца Милошевића, 7. Лутријски лоз, 13. Ђуд, природа, 14. Нота солмизације, 16. Име глумца Кингског, 17. Обележена путања, 18. Име певачице Фиццералд, 20. Областа у Италији, 21. Фудбалски клуб из Рима, 22. Изаткана материја, текстил, 24. Врста похвалне песме, 25. Постати, 26. Закон инвестиција (скр.), 27. Аутомобилска ознака Пирота, 28. Женско име, 29. Личност индијског пева «Махабхарата», 30. Руда гвожђа, 31. Укотовљено буре на води за означавање дубине, плутача, 32. Држава у Азији, 34. Метална посуда за печење хлеба, 35. Место у Банату, на граници према Румунији, 36. Очистити трљањем, 38. Хемијски симбол калцијума, 39. Наслов драме Еурипида, 40. Период од дванаест месеци, 41. Веселе (мн.).

УСПРАВНО: 1. Стручњак науке која проучава физичке особине човека, 2. Нација (мн.), 3. Облик позоришног извођења, 4. Сорта, пасмина, 5. Име глумице Штрљић, 6. Град у Србији, 8. Рукометни клуб (скр.), 9. Полети, заноси, 10. Дрвена посуда, здела, 11. Угао (хрв.), 12. Припадници једног жидовског покрета, противног ционизму, рачунство, 15. Радник на изради алата, 19. Владар, краљ, 22. Старогрчки филозоф из Милета, 23. Име раније глумице Рине, 25. Река у Египту, 26. Злоба, 28. Масноћа (мн.), 29. Бележница, 30. Охол, поносан, 31. Француски композитор, Анри, 33. Завршетак музичког комада, 35. Мања војна формација, 37. Река у Аустрији, притока Дунава.

Р. Јовичић

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

1	2	3	4	5		6		7	8	9	10	11	12
13						14	15		16				
17						18		19		20			
21						22			23				
24					25							26	
27					28							29	
		30								31			
32	33					34				35			
36					37		38			39			
40													

Решење из прошлог броја

ВОДОРАВНО: Станимир, Рамајана, еротика, Ђира, ато, нот, б, нб, аниматор, низија, и, окорелић, в, вирак, алас, ос, таласи, г, Итата, ом, и, рен, дан, Вида, иронија, нити, ура, анатом, м, Арон, со, итинерар.